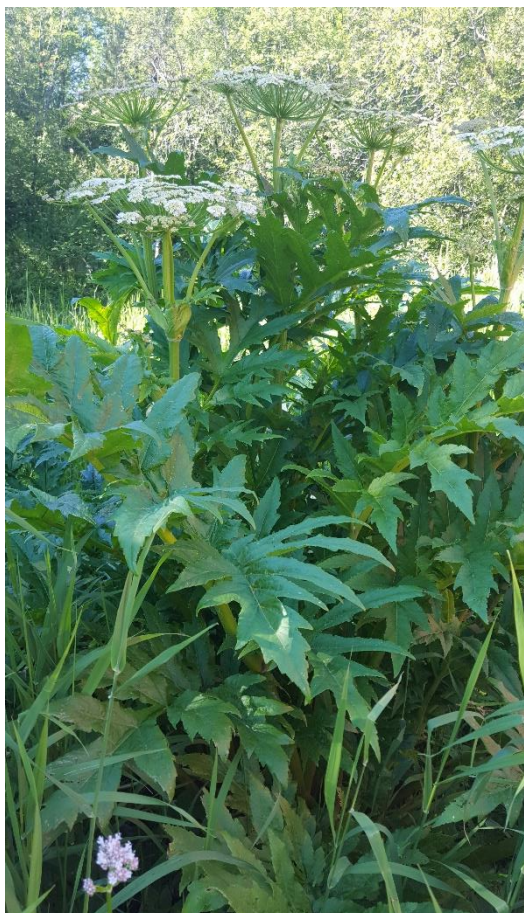

Rapport

Kartlegging av fremmede skadelige arter i Sømna kommune.
Fokus på artene parkslirekne, kjempespringfrø, tromsøpalme,
kjempebjørnekjeks og hagelupin

2018

Leverandør:

Norsk Landbruksrådgiving Nord Norge
Sortland vgs, Kleiva
8404 Kleiva

Avd kontor Sør-Helgeland
Gårdsøyvn 5
8900 Brønnøysund

Prosjektleder: Knut Alsaker: knut.alsaker@lr.no, tlf 951 32 554

Forord

Norsk Landbruksrådgiving har sammen med Sømna kommune gjennomført kartlegging av fremmede skadelige arter i Sømna kommune. Kartlegginga skal være et bidrag for å skaffe oversikt over situasjonen i Sømna når det gjelder fremmede skadelige arter. Ut ifra dette er det gjort vurderinger av aktuelle tiltak for å kunne gå videre til neste fase som vil være bekjempingen eller kontroll av artene.

Norsk Landbruksrådgiving takker Sømna kommune for et godt samarbeidet og for at dere velger oss som samarbeidspartner i dette arbeidet.

Knut Alsaker

Innhold

Innhold

Innhold	3
Innledning og bakgrunn.....	4
Fremmede arter – regelverk.....	4
Gjennomføring av kartleggingen.....	4
Antall registrerte lokaliteter.....	5
Usikkerhet i registreringene	5
De ulike lokalitetene.....	5
Veien videre.	8
Biologi og tiltak knytte til de ulike artene	9
Parkslirekne	9
Lupin	11
Kjempespringfrø	12
Bjørnekjeksartene	13
Vedlegg:.....	15

Innledning og bakgrunn

Opp gjennom generasjoner har folk reist rundt i verden på oppdagelse. På slike reiser har man funnet fine planter man har lyst til å ha i sin egen hage. Som sagt som gjort har man tatt med seg stiklinger eller frø hjem til Norge i håp om at plantene vil vokse og trives i den norske faunaen å være en berikelse.

Mange av de fremmede artene som er innført utgjør liten eller ingen trussel mot naturmangfoldet i Norge. Men noen fremmede arter gjør stor skade i området de spres seg. Skaden er ofte at de har god vekst og fortrenger andre planter som vokser i området. Slike planter vil være definert som skadelige fremmede arter.

I 2012 var det registrert 2320 fremmede arter i Norge. Av disse regnes 217 arter å ha svært høy økologisk risiko eller høy økologisk risiko. Eksempler på arter som kommer i disse to klassene er planter som hagelupin, parkslirekne, kjempespringfrø, tromsøpalme og kjempebjønnkjeks. For mange er brunskogsnegl og mink kanskje mer kjente arter som er i samme klasse.

Myndighetene stiller midler til dispensasjon til kommuner for å kartlegge omfanget av skadelige fremmede arter. Sømna kommune ønsker å få kartlagt situasjonen i kommunen søkte og fikk innvilget midler til kartlegging av skadelige fremmede arter.

Fremmede arter – regelverk

Det er i dag forskrift som styrer håndteringen av fremmede arter. Forskrift om fremmede organismer kom i 2016 og gjennom denne har Norge fått på plass et helhetlig regelverk for innførsel og utsetting av de fleste fremmede arter. Forskriften skal gjøre det lettere å forhindre at skadelige fremmede arter kommer inn i landet, og at de sprer seg ut i naturen og truer naturmangfoldet. Som hovedregel må man ha tillatelse for å sette ut fremmede arter i naturen, i parker og i dyrkede områder.

Forskrift om fremmede organismer stiller dessuten krav til at man skal opptre med aktsomhet. Kravet til aktsomhet gjelder de som importerer arter eller driver med aktiviteter som kan føre til at fremmede arter blir spredd til naturen. Man må ha kjennskap til hvilken type trussel arten eller aktiviteten kan utgjøre og gjøre forebyggende tiltak for å hindre at aktiviteten gir skader på naturmangfoldet.

Flytting av jordmasser er en annen aktivitet som kan medføre spredning av fremmede arter uten at man er klar over det. Massene kan inneholde frø av skadelige fremmede plantearter. Før jordmassene flyttes, bør man undersøke om massene kan inneholde skadelige fremmede arter. Deretter må man vurdere hva man kan gjøre for å hindre at slike arter spres.

Gjennomføring av kartleggingen

Kartleggingen ble gjennomført i perioden 10 juli til 8 august. I denne perioden var det god vekst i de aktuelle artene og lett å se. De offentlige og private veiene ble kjørt, og det ble lett etter aktuelle arter. Videre ble alle boligområder gått for å se etter fremmede arter således er mange private hager også kartlagt. De fleste aktuelle områdene hvor man kunne forvente å finne disse skadelige fremmede artene er befart. Alle funn er registrert og kartfestet.

Flere steder kom man i kontakt med grunneiere. Det ble informert om arbeidet som ble gjennomført og hvilke tanker man hadde for videre arbeid. Mange hadde god kunnskap om de fremmede artene og alle vi var i kontakt med utrykte et sterkt ønske om å få fjernet disse artene.

Antall registrerte lokaliteter

Det er i hovedsak vært fokusert på noen få plantearter som vi gjennom erfaring og observasjoner mener å se som de med de største utfordringene. Det er gjort også ut ifra en erkjennelse at tiltakene for videre oppfølging i ettertid skal være gjennomførbare.

Totalt er det funnet 98 lokaliteter med fremmede arter. Noen av lokalitetene er små og består av få planter mens andre er store lokaliteter. En lokalitet kan bestå av flere kolonier spredt rundt på eiendommen.

Parkslirekne er den mest utbredte fremmede skadelige arten. Det er registrert 76 lokaliteter. De fleste lokalitetene er store og mange synes å være helt ute av kontroll. Den største lokaliteten dekker et område på over 1 dekar. Det er så stort og omfattende at kontroll og bekjempelse krever profesjonell håndtering. Hvis ingen ting gjøres vil disse lokalitetene bare øke i omfang. Mye av spredningen av parkslirekne er kommet som følge av flytting av masser eller deponering av planterester etter at parkslirekne er tatt ned.

Kjempespringfrø er det 9 lokaliteter. Disse er begrenset til 5 steder. I to vassdrag, Grøtheimselva og langs lokal avskjæringskanal på Øyan er det planter som er spredd langs hele vassdraget. Det er derfor mange planter på disse to lokalitetene.

Lupin er det registrert på 6 lokaliteter. Det er også lokalisert noen tilfeller av lupin i hager som er holdt god kontroll over og som ikke vil medføre noen utfordring pr d.d.

Bjørnekjeksartene er lokalisert på 7 lokaliteter. Det er Tromsøpalme som er arten som er funnet i Sømna. Den største lokaliteten er på offentlig område i et lekeområde.

Usikkerhet i registreringene

Det er foretatt kartlegging i hele kommunen. Vi har kjørt bil på de fleste veiene som er både offentlige og private og sett etter vekster. Det er også fortatt vandring i boligfeltene på utkikk etter planter. Kartleggingen gir ingen garanti for at alle lokaliteter er funnet, sikkert lokaliteter som er oversett. Etter at hoved kartleggingen er gjennomført har man kommet over enkelte lokaliteter som er blitt oversett i forbindelse med registrering. Disse er tatt med i registreringene. Det kan også være lokaliteter som er så små at de ikke vises i en større samling av planter av andre arter og er blitt oversett.

Mange lokaliteter av fremmede arter er oppstått som følge av deponi av masser som har inneholdt røtter, frø eller greiner med vekstpunkt. Erfaringsmessig vet vi at det eksisterer mange lokale fyllplasser hvor organisk materiale, jord etc deponeres. Slike plasser er ikke alltid de som er lett tilgjengelige og synlige.

De ulike lokalitetene

De ulike registreringene er registrert på gårds og bruksnummer. I tillegg er alle lokalitetene GPS festet og lagt inn i Artsdatabasen.no.

Nr	Eiendom	Planteart	Kommentar
1	31/8 74/6	Parkslirekne	Langs veien og ned mot fjæra. Stort felt
2	35/37	Parkslirekne	Ved veien mot gjødselkumme.
3	35/64	Tromsøpalme	2 kolonier på eiendommen.

			En ved veien og en i hagen.
4	36/10	Parkslirekne	En større koloni. Sannsynligvis kommet som følge av deponering av masser.
5	36/37	Parkslirekne	Mellom veien og Vågselva, 65 meter lang koloni. Liten koloni på nordsiden av veien i tillegg.
6	36/5	Parkslirekne	I hage.
7	36/63	Parkslirekne	I hage, ute av kontroll
8	40/98	Parkslirekne	Gammel hage. Helt gjengrodd av parkslirekne. Ute av kontroll
9	40/54	Parkslirekne	I en hage. Gammelt hus, synes ute av kontroll
10	40/18	Parkslirekne	I hage
11	40/96	Parkslirekne	I hage
12	40/7	Parkslirekne	I hage
13	42/1 74/4	Parkslirekne	Langs hovedveien
14	42/1	Parkslirekne	Søppelplass. Kommer trolig som følge av deponering av masser.
15	27/9	Parkslirekne	2 kolonier på eiendommen. Langs Kjørsvikelva og ved garasjen.
16	27/11	Parkslirekne	Flere kolonier rundt dyrkamark. Både ovenfor veien og nedenfor. Trolig spredt med kantslått.
17	46/17	Parkslirekne	Langs dyrkamark mot elva
18	46/187	Parkslirekne	Ytterkant av hage mot skog
19	46/162	Parkslirekne	I hage.
20	46/286	Parkslirekne	Mot bekken.
21	46/285	Tromsøpalme	Flere kolonier på eiendommen.
22	46/15	Tromsøpalme	
23	46/26	Tromsøpalme	
24	46/303	Parkslirekne	Langs mur og husvegg
25	46/285	Tromsøpalme	Langs rekkverket
26	46/43	Parkslirekne	
27	46/8	Parkslirekne	Flere kolonier på eiendommen
28	46/83	Tromsøpalme	Stor koloni med mange planter. I et lekeområde
29	46/209	Parkslirekne	I husveggen
30	46/207	Parkslirekne	Ved garasjen
31	44/7	Parkslirekne	Ved fjøset
32	44/7	Parkslirekne	Ved en deponiplass, Trolig spredd som følge av deponi av masser.
33	51/1	Parkslirekne	Ved fjøsveggen
34	51/1	Tromsøpalme	Ved fjøsveggen
35	50/41	Lupiner	Sprer seg. Ikke kontroll på populasjonen.
36	52/1	Parkslirekne	Stor koloni. Dekker ca 0,5 dekar
37	52/1	Parkslirekne	I beite. Grenser mot gnr 52/25
38	52/1	Parkslirekne	På lagringsplass. Trolig kommet som følge av deponering av masser.
39	55/10	Parkslirekne	I hage
40	55/7	Parkslirekne	Langs gårdsveien
41	55/2	Parkslirekne	På tunet
42	55/6	Parkslirekne	Trolig en gammel deponiplass. Ved veien.
43	55/5	Parkslirekne	Trolig en gammel deponiplass.

44	55/3 74/1	Parkslirekne	Langs veien og innover på eiendommen
45	26/8	Parkslirekne	I ytterkant av dyrkamark
46	26/21	Lupiner	Lupiner som er spredd. Ikke under kontroll. På begge sider av riksveien.
47	26/1	Lupiner	Liten koloni. Få planter. Spredd som følge av aktivitet.
48	53/9	Parkslirekne	Rundt gjødselkjeller.
49	56/35	Parkslirekne	Stor koloni. Dekker ca 1 dekar.
50	56/58	Parkslirekne	På gårdstunet. Også planter flere steder rundt bolighuset.
51	56/17	Kjempespringfrø	Langs Grøtheimselva
52	56/16	Parkslirekne	På deponiplass. Trolig kommet med masser.
53	57/5	Kjempespringfrø	Stor koloni. Mange kolonier langs Grøtheimselva. Langt strekke på over 300 meter med mange planter.
54	57/4	Parkslirekne	Ved fjøset foran gjødselkjelleren.
55	57/2	Parkslirekne	2 kolonier. Et ved fjøset og et foran gammelt våningshus.
56	57/2	Kjempespringfrø	Liten koloni.
57	58/1	Parkslirekne	Langs fjøset foran gjødselkjeller
58	58/56	Kjempespringfrø	Stor koloni som strekker seg langs bekkevassdraget med en lengde på ca 100 meter med mange planter.
59	58/63	Kjempespringfrø	I en hage. Kan være opphavsstedet for plantene i vassdraget.
60	58/16	Parkslirekne	Ved Grøtheimselva. Trolig kommet med masser som er deponert.
61	58/4	Parkslirekne	Ved fjøsveggen
62	58/4	Parkslirekne	Ved stabburet.
63	59/1	Parkslirekne	På tunet
64	59/1	Parkslirekne	Ved dyrkamark mot utmark. Trolig kommet med masser som er deponert.
65	68/3	Kjempespringfrø	Langs veien mellom dyrka mark og veien. Trolig spredd som følge av kantslått
66	69/10	Parkslirekne	Ved tunet og fjøset
67	69/10	Parkslirekne	Langs jordekanten mot Sørstraumen
68	69/95	Parkslirekne	I en moldhaug ved meieriet. Trolig opphav fra flytta masser.
69	69/5	Parkslirekne	Ved låvebrua
70	70/165	Parkslirekne	I skråning fra sykkel og gangsti opp mot plen.
71	70/60	Parkslirekne	Gammel hage.
72	70/71	Parkslirekne	I hage.
73	70/119 74/5	Parkslirekne	Stor koloni langs RV 17.
74	70/66	Parkslirekne	Ved garasjen i grensa mot gnr 70/77
75	70/202	Parkslirekne	I skråningen
76	70/	Parkslirekne	Stor koloni helt ned på fjæra.
77	70/26	Parkslirekne	Langs muren langs veien bak bensinstasjon.
78	50/55	Parkslirekne	Koloni på begge sider av veien.

79	50/177	Lupin	Liten koloni. Trolig kommet med masser
80	50/151	Lupin	
81	69/3	Parkslirekne	Koloni utenfor jordekanten langs nyetablert vei.
82	69/15 69/1	Kjempespringfrø	Koloni som har spredd seg i bekken fra opphavsstedet ved fjøset. Spredd nedover bekken i en lengde på ca 200 meter.
83	69/2	Kjempespringfrø	Langs bekken
84	69/4	Kjempespringfrø	Langs bekken
85	66/14	Parkslirekne	På en lagerplass. Trolig kommet med masser som er deponert
86	66/9	Parkslirekne	I ytterkant av plen. Sprer seg innover i skogen.
87	66/1	Parkslirekne	To kolonier. En ved fjøset og en i bekkefarene nedfor bolighuset.
88	65/11	Parkslirekne	Hekk i en hage
89	62/12	Parkslirekne	Langs med jordbruksvei
90	61/2	Parkslirekne	På busstoppen
91	60/1	Parkslirekne	Liten koloni ved fjøsinngangen
92	62/11	Parkslirekne	Langs dyrkamarka mot tunet
93	63/3	Parkslirekne	Stor koloni i hagen. Ned mot bekken
94	63/2	Parkslirekne	Fyllplass? Trolig kommet med deponimasser
95	63/4	Parkslirekne	Stor koloni utenfor dyrka mark. Trolig kommet med deponimasser
96	63/13	Lupin	Langs veien
97	63/4	Parkslirekne	Stor koloni rundt fjøset
98	63/4	Parkslirekne	Rundt garasje

Veien videre.

Kartleggingen viser et stort innslag av skadelige fremmede arter som er svartelistet og ikke ønsket i faunaen i Sømna kommune. Det er klare behov for å sette inn tiltak da mange av lokalitetene viser at plantene er i fri vekst uten kontroll.

En viktig målsetting må være å unngå videre spredning av disse artene. Samtidig er det mange lokaliteter som er i god vekst og som vil bli utfordrende på sikt å få kontroll på. Jo lengre man venter med å sette inn tiltak jo vanskeligere vil det bli å bekjempe disse fremmede skadelige artene.

Viktige tiltak fremover vil etter vurdering være:

- Informasjon til alle grunneiere i kommunen. Selv om man har kartlagt omfanget er det viktig med informasjon til alle mtp at det kan være lokaliteter man ikke har fått oversikt over.
- Informasjon om hvordan plantene skal behandles for å kunne bekjempes og tiltak som må settes inn for å unngå spredning til nye lokaliteter.
- Rangere de ulike lokalitetene i forhold til prioritering for tiltak.
- Kriterier som bør ligge til grunn er.
 - Giftige planter som Tromsøpalme og Kjempebjørnekjeks bør fjernes nå de er på offentlige plasser. På plasser i nærheten av lekeområder for barn må de fjernes.
 - Lokaliteter med fremmede arter som viser klart at de ikke er under kontroll bør fjernes.

- Det er noen store lokaliteter med parkslirekne. Disse er så store og omfattende at det vil være vanskelig for grunneierne selv og håndtere. En del av grunneierne er gamle og ikke i stand til å gjennomføre en bekjempning av plantene.
- Etablering av et profesjonelt team som tar ansvar med bekjempelse og oppfølging. Dette krever at grunneierne gir dette temaet tillatelse til å gjennomføre tiltak.
- Følge opp aktuelle lokaliteter i 5 år fremover etter at bekjemping er satt i gang.

Biologi og tiltak knytte til de ulike artene

Parkslirekne

Parkslirekne står på lista over uønskede arter i Norge. Den ble innført til Norge som hageplante for 150 år siden. Med sin aggressive vekst har den spredd seg til nye områder hvor den ikke er ønsket. Parkslirekne er en flerårig staude som blir opptil 2 meter høy og danner tette bestander. Bladene er ca. 10 cm lange med tverr basis og en tydelig spiss. Bladene er lysegrønne og står rett ut fra greinene. Får den stå i fred vil den raskt øke i omfang og dekke et stadig større område. Etter bladfall om høsten blir parkslirekne stående som bambuslignende stenger gjennom vinteren. Flere av lokalitetene med parkslirekne har stor utstrekning. Når man skal i gang med å fjerne parkslirekne er langsiktig tenkning og planlegging viktig for å lykkes.

Spredningsmåte:

Parkslirekne har kun vegetativ spredning i vår landsdel. Vekstsesongen i Nordland er for kort til at plantene klarer å få modne frø. Selv om planten ikke spres med frø har den likevel gode egenskaper for å spre seg vegetativt med sine underjordiske stengler og røtter. Parkslirekne sine egenskaper på dette området er så god at den sprer seg bedre enn mange planter som spres med frø. Flytting av jordmasser hvor parkslirekne vokser og slått av plantene hvor plantemateriale fraktes til nye områder er også med på å spre planten til nye lokaliteter. Små fragmenter av greiner og jordstengler kan gi opphav til nye planter.

Utfordring:

Bekjempelsen av parkslirekne blir todelt. Man må bekjempe planten på de lokalitetene den vokser, og samtidig må man hindre spredning til nye lokaliteter.

Bekjempelse av parkslirekne er en stor utfordring. Med røtter som vokser ned til 3 meters dybde og inntil 7 meter fra morplanta krever den arten spesielle og langvarige tiltak. Små fragmenter av greiner som det lett blir under slått vil lett kunne spre parkslirekne til nye lokaliteter. Ved graving i områder med parkslirekne vil små deler av røttene kunne bidra til spredning til nye lokaliteter hvis renholdet ikke er godt nok.

Ved planlegging av tiltak mot parkslirekne må det legges langsiktige planer som vil strekke seg over flere år. De første 3 årene må man sette inn faste tiltak flere ganger gjennom hele sesongen. De neste 3-4 årene er det behov for å observere lokalitetene å sette inn tiltak hvis behov.

Parkslirekne kan spres med vann, både gjennom ferskvann og saltvann. Lokaliteter som ligger rett ved et vann, bekk eller hav vil øke risikoen for å spre planten til nye steder hvis plantedeler kommer i vannet.

Å utrydde parkslirekne med ordinær slått synes å være umulig. Det gir for liten press på planten til at den svekkes, videre vil fare for spredning være stor når dette skal gjøre i samme operasjon. Bekjempelsen må foregå som en egen aktivitet.

Aktuelle tiltak:

Alle tiltakene som settes inn skal ha som mål å utrydde parkslirekne fra lokaliteten. Samtidig skal man hindre spredning til nye lokaliteter.

For å bekjempe parkslirekne på plassen er flere tiltak aktuelle. Størrelsen på feltet har stor betydning for hvilke tiltak som velges.

1) Oppgraving.

Oppgraving av plantene er aktuelt å bruke på små lokaliteter. Små lokaliteter har under 50 skudd. Ved oppgraving er det viktig at plantematerialet ikke blir liggende i kontakt med jord slik at det kan slå rot på nytt. Det oppgravde plantematerialet må tørkes eller brennes. Lokaliteten må kontrolleres et par år etter for å være sikker på at ikke plantedeler er blitt igjen og dannet nye planter.

2) Slått av planten gjennom vekstsesongen kombinert med sprøyting.

Slått av parkslirekne som eneste metode synes å være vanskelig. Det beste er en kombinasjon av slått og sprøyting. Man kan begynne med sprøyting for å svekke planten og så følge opp med slått utover sommeren og årene etterpå. Slått gjentas hver fjerde uke fra planteveksten starter om våren. Første slåttetidspunkt vil være i slutten av mai. Plantene må slåes så langt ned mot bakken som mulig. Dette reduserer gjenveksthastigheten til planten. Slåtten må ikke foregå med utsyr som kutter plantene opp i mange småbiter. Det vil dele planten opp i mange deler hvor mange av disse plantedelene kan gi opphav til nye planter.

Området bør slåes manuelt med en rydde sag for å ha bedre kontroll. Plantematerialet som kuttes ned må ligge og tørke ut eller brennes.

Dette må påregnes å gjennomføres de neste 3 årene. Når man ser at det ikke kommer opp nye planter må området holdes under oppsikt de neste 3-4 årene for å kunne sette inn tiltak tidlig hvis det er plantedeler som har klart å overleve.

Sprøyting kan være aktuelt for å svekke et stort bestand. Det er utfordringer knyttet opp til bruk av plantevernmidler da disse lett kan komme på avveie spesielt på områder hvor det er kort vei til vannveier. På områder hvor faren for at plantevernmidler kommer på avveie er liten vil bruk være mer aktuelt.

Ved bruk av plantevernmidler skal det sprøytes på store planter. Det betyr at det må være en god gjenvekst etter slått, 4-6 uker.

Aktuelle midler å bruke:

Glyfosat. Det brukes største tillatte dose, 800-1000 ml/daa. Sprøyt på planter som er i god vekst. Dette midlet tar knekken på alle planter og legger området svart. Kan være aktuelt å sette inn tiltak for å hindre erosjon av jordmasser.

Fluroksypyr (eks StaraneXL). Bruk 400-450 ml/daa. Tidspunktet for sprøyting vil være når planten er i god strekningsvekst. Det vil være i fra slutten av mai. Dette er et selektivt middel som ikke tar alle planter, men parkslirekne. Dett er et selektivt middel som berger en del annen vegetasjon som er viktig for å unngå erosjon etc.

Bruk av plantevernmidler kan følges opp gjennom sesongen med å sprøyte på planter som kommer opp igjen.

For å hindre spredning av parkslirekne til nye lokaliteter må følgende tiltak gjøres.

1) Ved all graving må man først skaffe seg oversikt over hva som vokser på plassen. Vokser det parkslirekne må det gjennomføres tiltak for å hindre spredning av parkslirekne til nye plasser. Da må plantene graves opp og håndteres som beskrevet under oppgraving. Det kan være aktuelt å grave ned planten, men det kan være vanskelig da det må graves dypt ned på 5-7 meter for å unngå at planten klarer å spire på nytt.

Viktige forhold:

Ved bekjempelse av parkslirekne er renhold viktig.

Anbefaling:

En kombinasjon av sprøyting og slått vil være det mest hensiktsmessige ut fra et arbeidsbehov. Lokalteter som ikke ligger i tilknytning til vassdrag skal man kunne ta en eller flere sprøytinger for å redusere bestandet. Deretter kan det benyttes slått for å ta siste delen av plantene. Lokalteter som ligger i tilknytning til vassdrag kan det være aktuelt å ta en sprøyting for å redusere bestandet og deretter hyppig slått i noen år. Bestandet som ligger nærmest vassdraget bør kun bekjempes med slått. Ved sprøyting på offentlige plasser er det viktig å følge lover og regler når det skal sprøytes.

Mer opplysninger om parkslirekne finnes på følgende steder:

<http://www2.artsdatabanken.no/faktaark/Faktaark246.pdf>

<http://fagus.no/system/files/publikasjoner/2010-bekjempelse-av-parkslirekne.pdf>

Lupin

Hagelupin er en plante som ble innført til Norge for ca. 200 år siden. Den ble innført som hageplante og har etter hvert spredd seg til nye steder. Mye av hagelupinen som vokser langs veier i Norge er utsådd.

Hagelupin blir mellom 50-150 cm høy og har rett stengel som ender i en blomsterklase.

Blomsterfargen er i hovedsak blå og blåhvit, men kan også forekomme med fargene lilla og rosa.

Belgene blir hvithårede når de modnes. Planten har også koplede blader oppover stengelen med 10-15 spisse småblad.

Hagelupin er uønsket fordi den utkonkurrerer naturlige arter i områder den trives. Lupin er en belgvekst og det betyr at den samler nitrogen fra lufta med hjelp av knollbakterier som lever i knoller på røttene. Dette øker nitrogeninnholdet i jorda og vil fortrenge konkurransesvake planter på bekostning av nitrogenkrevende planter.

Egenskapen som lupin har er nyttig og bruken av hagelupin i veiskråninger og veikanter har vært gjort for å bedre vekstforholdene for planter og binde jordmasser for hindre erosjon.

Spredningsmåte:

Hagelupin sprer seg i all hovedsak med frø, men den kan også spre seg med oppkutta jordstengler. Det er ved flytting av jordmasser at spredning med jordstengler vil skje.

Utfordringer:

Frø av lupin kan bevare sin spireevne i opptil 50 år i jorda. Det gjør det vanskelig og hanskes med planten i et kort perspektiv. Når den har stått på et sted og produsert frø noen år vil det være masse frø som kan spire i mange år fremover. Selv om man klarer å unngå produksjon av frø og ta knekken på de plante som vokser der, vil det likevel kunne spire nye planter fra frø de neste femti årene.

Aktuelle tiltak:

Aktuelle tiltak går ut på å hindre produksjon av nye frø. Lupinplantene må slåes ned før planteutviklingen har kommet så langt at den klarer å utvikle modne frø, det betyr at den må slåes før den blomstrer. For Nordland sin del betyr det at dette må skje innen første del av juli.

Ved behandling av jord hvor det vokser lupiner må jorda behandles riktig. Lupiner kan også spre seg med røtter. Ved flytting av jordmasser hvor det vokser lupiner vil lupin kunne spres til nye områder både som følge av flytting av planterøtter, men også som følge av flytting av jordmasser som inneholder frø. Slike jordmasser må behandles spesielt. De kan brukes på lokaliteter hvor det skal slåes regelmessig.

Sprøyting med kjemiske plantevernmidler er aktuelt for å kunne redusere større bestand med lupin eller lupin som vokser på plasser hvor det er vanskelig med slått. Men i mest mulig grad bør dette unngås av hensyn til miljøet.

Aktuelle midler er:

Glyfosat: Bruk 800-1000 ml/daa. Sprøyt når plantene er godt utviklet og i god vekst. Dette midlet tar knekken på alle planter og legger området svart. Kan være aktuelt å sette inn tiltak for å hindre erosjon av jordmasser.

Starane XL: Bruk 350-400 ml/daa. Det sprøytes på planter som er i begynnende strekningsvekst i månedsskiftet mai/juni. Starane XL er et selektivt middel som bevarer den øvrige vegetasjonen som er viktig for å hindre spiring av nye lupinplanter.

Anbefaling:

Områder med lupin må slåes 2 ganger i året for å unngå at den produserer modne frø.

Etter 3-5 år kan det gjøre en vurdering om slått kan reduseres til 1 gang pr sesong.

Mer opplysninger om lupin finnes på følgende steder:

<http://fagus.no/system/files/publikasjoner/2010-bekjempelse-av-lupin.pdf>

Kjempespringfrø

Kjempespringfrø er en vassfylt, ettårig urt som visner ned og dør om høsten. Blomstene er ca 3 cm lange i fargene rosa, lilla eller hvit. Bladene er mørkegrønne. I Norge ble den innført som prydpilte på 1800 tallet. Det dannes raskt tette bestand som utkonkurrerer annen vegetasjon. Planten blir vanligvis 1,5 meter høy, men enkelt eksemplarer er registret opp i 3 meter.

Spredningsmåte:

Sprer seg kun med frø. Stor frøproduksjon og frøene kan kastes opptil 6 meter fra plantene eller fraktes med van eller slåtteutstyr. Spres derfor lett i vassdrag noe vi har sett i Sømna hvor den finnes i hele elvevassdrag.

Frøene er spiredyktige i ca 1 år og hindring av frøproduksjon er viktig tiltak. Planten blomstrer i begynnelsen av august og frøene modnes raskt.

Utfordringer

Hindre frøspredning til nye områder er viktig

Aktuelle tiltak:**Luking:**

Lett å luke da den har et svært grunt rotsystem. Ved å la den ligge (uten vannkontakt) vil den visne og dø. Dersom den allerede har begynt å få blomster må den fjernes og destrueres. Luking må starte i juni og følges opp utover veksts sesongen hver tredje uke.

Slått:

Slått to ganger i året. Må utføres i god tid før blomstring. Planten har evne til å blomstre etter slått på lav gjenvekst, derfor viktig å følges opp. Viktig å slå den lavt under nederste leddknote for å unngå at den setter nye skudd.

Plantematerialet kan ligge og visne på stedet under forutsetning at den ikke har begynt blomstring og frøsetting ved slåttetidspunktet. Følges opp i minst 2 år.

Sprøyting:

Ettersom planten trives best i fuktige områder og ved vann er plantevernmidler mindre aktuelt.

Hvis det skal være aktuelt å sprøyte er MCPA aktuelt å bruke. Selektivt og systemisk ugrasmiddel som tas opp gjennom bladverket. Sprøytingen foretas på unge planter.

Glyfosat til brakking er aktuelt, men det er et brakkingsmiddel som tar all vegetasjon. Dette kan gi vekstforhold for uønska arter. Videre vil det være mindre vegetasjon som binder og verner om jorda. Resultatet vil være større fare for erosjon.

Bjørnekjeksartene

Kjempebjørnekjeks, tromsøpalme og sibirbjørnekjeks er flerårige arter. Dersom de har samme voksested, vil de kunne krysses og danne hybrider. Plantene trives i områder med menneskelig aktivitet.

Tromsøpalmen har store, hvite halvmåneformede skjærmer, mens kjempebjørnekjeks har større, flate skjærmer opp i en størrelse på 50 cm i diameter. Hver plante kan produsere en årlig frømengde opp i 10 000 frø pr plante.

Generelle kjennetegn for bjørnekjeksslekta er at de er høgvokste, flerårige og har sterk lukt. De har hule, grove og kantete stengler. De skiller ut en plantesaft som i kombinasjon med sollys kan gi alvorlige brannskadelignende hudskader og blemmer. Derfor er plantene lite ønskelige, spesielt i nærheten av lekeområder for barn.

Spredningsmåte:

Bjørnekjeksartene spres med frø. Frøene er spiredyktig i mange år og frøbanken rundt plantene sikrer etterkommere. Kan også spres med røtter hvis jordmasser med røtter flyttes.

Utfordring:

Viktig å hindre spredning til nye områder.

Aktuelle tiltak:

Det er aktuelt å kombinere flere av tiltakene for å få et optimalt resultat.

Rotkutting

Kutt rota minst 15 cm under vekstpunktet med spade tidlig i veksts sesongen når plantene så vidt har

startet veksten. Dette er en effektiv metode. Følg med å gjenta behandlingen på nyoppspirte planter så raskt som mulig. Det er den sikreste metoden for å fjerne plantene. Benytt beskyttelse for å unngå kontakt med plantesaft. Slimhinner i hals er også utsatt. Bruk derfor åndedrettsvern når det brukes ryddesag.

Slått

Slå planten i mai/juni når planten er liten. Gjentas minst to ganger til i løpet av sesongen for å hindre at plantene får fram spiredyktige frø. Flere gangers slått i flere år vil begrense bestanden, men det er vanskelig å utrydde artene ved hyppig slått. Må regne med å gjenta slått i minst 10 år for å ha håp om å utrydde plantene.

Beiting:

Både sau, geit og storfe kan beite disse plantene uten å ta skade. Viktig med stort nok beitetrykk. Start beitingen på små planter. Dyra må også ha tilgang til annet areal fordi ensidig kost kan gi diaré. Ved flytting av dyra til nytt beiteareal, vil frø kunne sitte i pelsen og de kan bringe med seg spiredyktige frø i avføringen til neste sted.

Sprøyting:

Unge planter i god vekst sprøytes med et glyfosatprodukt i slutten av mai. Punktsprøyting mest aktuelt. Nyspirte planter behandles utover i vekstperioden og lokaliteter bør sjekkes med maks fire ukers intervaller.

Vedlegg:

Oversiktskart som viser hvor lokalitetene er i kommune samt kart i mindre målestokk.

